

KI TÖRI ÖSSZE A KÖCSÖGÖT?

H O L T I M Á R I A

A slágerekből, melyeket gyerekkoromban a környék nyekergetett bizonyos rendszerességgel, nem sok maradt meg bennem. Holdvilágos éjszakán egyszer csak megjelenik egy paripa. Ezt mintha most is hallanám – a hang bűgött. Apám szerint úgy, mint egy gerlice, szerintem, akár a kézi kávédaráló percegése; most, utólag pedig, mint amikor a mosógépben működésbe lép a pumpa, vagy a hűtőszekrény kezd fáziskiesés folytán afféle bugyorgós hangokat adni. És éppen az ilyen dalok a legerőszakosabbak, annyira, hogy néha még évtizedek múlva is eszébe jutnak az embernek.

Igaz, Enyediék is ezt a dallamot fűjták, dúdolgatták a szomszéd ház fizezővendég-szobájában. Amúgy törmelékekben. Enyediék amerikai magyarok, és rendszerint itt töltik a nyarakat a szomszédomban. Az ismeretség úgy kezdődött, hogy tőlem valószínűleg kihallatszott a rádió, amely reggel nyolctól tízig úgy-ahogy hallható ultrarövid hullámon, azután délután kettőtől az esti krónika első harmadáig, ha úgy jön ki a lépés az ionoszférában. Egyébként csupa recsegés, muzulmán szövegek játszanak rá, majd a Deutsche Welle, minden változatban. Aztán egyszer csak bekopogtak hozzám Egyediék, és megmutatták, hogyan kell rendesen beállítani egy rádiót, és hogyan kell antennát készíteni egyetlen drótdarabból. Az eredmény az lett, hogy időjárás-jelentésekkor, városokra lebontva, mindketten elkezdtek sírni. Enyedi valaha otthon utazó ügynök volt, folyton járta az országot. Amikor a folyammélységek következtek, Enyedi ismét sírva fakadt; annak idején a folyamórségnél szolgált. (Én olyankor természetesen a bűvár Kundra gondoltam.) Egyszer meg is kérdeztem, ha már ennyire szenvednek, miért nem mennek haza. Megyünk mi, mondták, csak még az unokát kell sínre rakni, aki bányamérnök lesz az Apalacche-hegységben. És maga? – kérdezték szinte egyszerre. – Itt, a kerítés mellett azért mégiscsak más – mentegetőztem. – Néha lemegyek a partra, és hosszas tereferébe kezdek az Adria-i tengernek Syrenájával. Megszemlélem kellő áhítattal IV. Béla lá-

nyainak a koporsóját, megmászom a Zsigmond építtette déli végvárat. Vagy a Király-sziget, Trogirnál. A férfi, Enyedi minden további nélkül Zsigmondot kezdte szapulni, mondva, hogy az is megérte a pénzét. – Ezt hogy érti? – kérdezem. – Elpasszolta a kereskedővárosokat. – Azok a városok amúgy is ugrottak volna – mondom kötekedve –, így legalább kapott egy kis pénzt is értük Velencétől. – Vártam a hatást. Az amerikások szinte egyszerre kezdenek számolgatni egy kis zsebszámológépen (a férfi telek- és házügynök Ohióban), megtudakolandó, hogyan is nézne ki manapság egy ilyesfajta adásvételi ügylet, mire nyélbe ütődne. Aztán belefáradnak a számolgatásba, legyintenek, végül elköszönnek. Egészen addig, igen, egészen addig, míg egy alkalommal sikerült lázba hoznom őket. Megmutattam Enyediéknek azt a minden kétséget kizárón késő reneszánsz kis bronzkolompot, amit a mostari Csontváry-híd tövében ástam elő az antikvár szemétből. Ugyanaz a fenséges Szolimán építtette, aki Szigetvárnál harapott a fűbe. Enyediék egymás kezéből kapkodták a kis kolompot. Mikorra jól áttapogatták, megkérdeztem, látják-e, mi van a kolompra vésve. Hogyne látnánk, mondta Enyediné, itt az áll, hogy Musztafa. Nahát, mondom, ha Musztafa, akkor annak az egyetlen Musztafának legalábbis oligarchának kellett lennie, ha ekként meg tudták különböztetni a több ezer egyéb Musztafától, tehéncordája védelmében. – Hát akkor figyeljenek – mondom Enyediéknek, és előhalászom a Zrinyiászt. – Tessenek csak idehallgatni, mit is ír erről Zrínyi. Olvasni kezdem:

*Bosznai főbasa, Musztafa azonban
Érkezik szép haddal császár táborában.
Híres vitéz vala ez Horvátországban,
Mert erővel bémene Krupa várában.*

– Na, ehhez mit szólnak? – Enyediék izgatottan és sokatmondóan öszszenéztek, aztán megkérdezték, beszéltem-e már erről a kapitális gyanúról másnak is. – Isten őrizz – mentegetőztem –, egyelőre csak mi hárman tudunk a dologról. De ha kedvük és idejük van, a tízméteres kocsi-jukkal utánanézhethének ennek az egykori tehéncordának. – Az ötlet nagyon megtetszett Enyediéknek, és már másnap útra is keltek, északi irányban. Amikor a kocsit begyűjtötták, még süttött a holdvilág. Jól hallottam, amint egy bűgő és reszelős hang azt a régi slágert dúdolta a kora hajnalban.

Enyediék eltűntével valahogy üresebb lett az életem. Szarajevó környékéről jövesztettek egy táviratot, és kértek, hogy ne izguljak feleslegesen, minden a legnagyobb rendben van, éppen most célozzák meg Krupa várát a kocsival kolompügyben. Amint lehet, jönnek. Egyelőre számolatlanul ve-

szik a szőnyegeket. Elképzelttem magamban, amint Enyediék szőnyegháton közlekednek, szabadon Szinbád után. Aztán ez a kép is eltűnt. Éjszaka volt, sütött a holdvilág.

Belealudtam a versolvasásba. Ritkán emlékszem az álmainra, talán azért, mert többnyire kellemetlenek ezek az álmok, talán mert szorongásosak. De ezúttal a sors kegyes volt: egy kicsi és zöld emberke látogatott meg az univerzumból, ahogy ő mondta: az Asztória csillagzatról. Pontosan olyan volt ez a látogató, amilyennek szenzációt hajszólo újságírók vagy a rajzfilmek szokták a kicsiket és zöldeket ábrázolni; mindene fémből, műanyagból volt, s az egyik keze, azt hiszem, a bal, üvegből készült. Nagyon vidámnak látszott ez az emberke; megállt a szoba közepén, és egy elegáns mozdulattal a földre dobta az azbesztkabátját. Természetesen tökéletesen beszélt magyarul, bár megpendítettem, hogy az eszperantónak elvben valamikor én is híve voltam. – Á, az eszperantó az már nálunk rég kiment a divatból – mondta. Csodáltam árnyalt beszédét, azt, hogy még a 7 hangulatfestő szavakkal sem volt problémája, de még az ikes igéket is erőltetetten jól ragozta. Mindjárt az elején javasolta, hogy tegeződjünk, úgy talán könnyebb lesz a társalgás. Tegeződhetünk nyugodtan – mondtam, és közben azon csodálkoztam, hogy egyáltalán nem féltém tőle. De miért is féltém volna. Annyi bohókás jóindulat volt az arcán, hogy nem tudtam ellenállni, és homlokra csókoltam. A kis emberke nevetett; nevetve mondta, hogy a homloka alumínium és vas ötvözetű, és ha nem téved, mondta, az ilyeneket, mint ő is, pontosan úgy készítik az Asztória nevű bolygón, ahogy annak idején nálunk a csillag- és holdszemű pásztorok készültek. Olyan gyorsan beszélt, hogy szinte belezavarodott a mondókájába. Észre is vehette, hogy csak nehezen tudom követni a szóáradatot, ezért megkért, csavarnék egyet a felső inggombján ezzel szabályozni lehet a beszéd sebességét, ugyanúgy, mint az ősi lemezjátszókon, melyeken még megvannak a régi sebességek. Hetet-havat összehordott, csak hogy megnyerje a barátságom, én pedig azon csodálkoztam, hogy hogy nem látja rajtam a nagy odaadást. Miután egy kissé lelassítottam a beszédét azzal a bizonyos inggombbal, kiderült, hogy ő még a mi időszámításunk előtt született, és hogy náluk, az Asztórián mindenki, aki akar, örök életű maradhat. Ő egyelőre még nem nyilatkozott illetékes helyen az örökélet-ügyben, még korai lenne ilyen dolgokkal foglalkoznia, hiszen földi értelemben még nincs húszéves sem. Ő már a népvándorlás idején figyelte egy kis színházi látcsövön a családomat anyai ágon, és nagyon jókat derült azon a sok badarságon, amivel az enyémegek foglalkoztak. – Annyit azért elárulhat – suttozta –, hogy mi született balekok vagyunk. Ahogy a balek szót kimondta, ijedten nézett rám, nem sértett-e meg velem. Ellenkezőleg, nekem megtetszett a balek szó. – Szóval min-

dig azok voltak – folytatta. – Ezek szerint már nem azok? – Az élőkről csak jót vagy semmit – válaszolta bohókás hangon. De hát, mondta, a többiek is csupa Deákné vászna. Mert ezek az élőlények – folytatta volna, de intettem, hogy hagyjuk a témát. Kicsit bántott az élőlény szó.

Minden módon húzni szerettem volna vele az időt, féltem, hogy elillan. Megkérdeztem, kér-e egy csésze teát. Boldogan bólintott, aztán megkért, hogy citromot ne tegyek a teájába, mert a gyomra amúgy is csupa sav. – Sav? – csodálkoztam. – Az hát. Egy savas akkumulátor – mondta nevetve, és még hozzátette, hogy náluk az Asztórián tea helyett egy-egy kiskanál benzint isznak az emberek vendégségben. Attól valahogy a közérzetük is jobb lesz. Erről jutott eszembe Magda húgom, aki sírt annak idején, amikor a kiszuperált kocsinkat elvontatták az ócskavastelepre. Zokogva sutogta a fülembe, hogy ugye, viszünk majd mindennap egy kis kölnis üvegre való benzint neki. Láttam a vendégemen, milyen boldogan issza a feltálatl pemetefűteát, szinte hallottam, ahogy a folyadék kotyog a műanyag gyomorban, akár egy félig telt termoszban a tea, vonaton. Kértem, beszéljen magáról egy kicsit. Megkérdeztem, nem éhes-e. Nem, ritkán fordul elő velem, hogy éhes vagyok – mondta. Kaphatna pedig egy csipkebogyólekváros kenyeret, erőltettem a dolgot, de ő csak tagadóan rázta a fejét. Aztán végre beszélni kezdett. – Tudod – mondta nagyon megfontoltan –, az én életem is éppen olyan, mint a tied. A tietek. Mi is csak várunk valamire, és csak akkor élünk igazán, ha égünk a várakozástól. Ha a jövőre gondolunk. A mi valóságunk a jövő. Értsd meg, számunkra nincs, nem létezik jelen idő. Ravaszul megkértem, beszéljünk inkább másról. Akármiről. A Marsról? Üvegkezet a szája elé tartotta – ásított. Erre azért mégis megtanították, gondoltam elégedetten, és kezdtem büszke lenni a mi bolygónkra. – Szóval, a Marsról – mondta. – Többször is jártam ott. Kutatni akartam az őseim után, de smafu az egész. Azoknak már légkörük sincs. Valamikor, persze, másként néztek ki a dolgok ott is, de ezt hagyjuk. Őket is a kíváncsiság semmisítette meg. Benneteket is az fog, és bennünket is. Az örök kíváncsiság. – Egyszerre sejtelmesen gyerekes lett a hangja: – Mondd, szeretsz te is ámulni a dolgokon? – Kaleidoszkópteória – mondtam csendesen. – Így rázod, ilyen. Amúgy rázod: amolyan. – Én még be sem fejeztem a gondolatot, mire ő nevetgélve egy kis sárga kaleidoszkópot húzott elő a zsebéből, és átadta. – Tessék – mondta –, ajándék. – Nagyon vigyázz rá, nálunk csak a legjobbaknak adnak ilyesmit ajándékba. Én is egy karácsonyra kaptam, azt hiszem, akkor, amikor nálatok még a huszitizmus volt a divat. – Talán stréber akart lenni, mert még hozzátette: – A ti Nagy Lajosotok után. De neked adom. – Szerettem volna megkérdezni, mivel érdemelte ki ezt a minden tekintetben csodálatos játékszert, de valahogy úgy éreztem, kellemtelen lett volna a kérdés. Láttam, már rájött a mehetnék, ezért, hogy még

viisszatartsam egy kicsit, hirtelen Enyediékről kezdtem beszélni. Elmondtam a kolomphistóriát elejétől végig. A kis zöld emberke csak bólogatott, bólogatott, de egyetlen szóval nem nyugtázta a történeteket. Talán jobb is. Kért még egy kis ráadás-teát, vidáman kortyolta. – Jó ez a tea – mondta nagy sokára. – Még egy sort hallgatott, aztán megérintette a vállam az üvegkezeivel. Nevetni kezdett, aztán azt mondta, nézzek még bele abba a kaleidoszkópba. Belenéztem. Rengeteg kis klorofillszínű emberkét láttam, egymás kezét fogták. Ugye, milyen érdekes – kérdezte, és örömeiben ug-rándozni kezdett. Rám is átragadt a jókedv, aztán közösen megállapítottuk, hogy nagyon jól jött ez a kis terefere.

Eltűnt, vagy én ébredtem fel, már nem tudom. Kintről madárcsivitelés hallatszott. Hangosan felnevettem. Talán a boldogságtól, hogy még mindig ezen a bolygón vagyok, és hogy élek, ha nem is olyan soká, mint a kis zöld emberke, ha csak egy villanásnyi ideig is, de élek ezen a bolygón. Az ablak félig nyitva volt, az ajtó betéve. Meghatódva néztem az üres, köcsögszerű teáspoharakat. A bizonyítékot. Ki tudja, eljön-e még? Már egyáltalán nem is bántam, hogy nem beszéltünk nagy okosan holmi görög vázákról. Eszembe jutott a kolomp is.

Pár nap múlva megérkeztek Enyediék. De hiába próbáltam kihúzni belőlük az út részleteit, hallgattak. Aztán Enyedi megkönyörült rajtam, és a kocsi csomagtartójából előhúzott egy fadobozt. A dobozban egy ugyanolyan kolomp volt, mint az enyém.

Yaacov Dorchin (Izrael)